

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE SISTARE

a procesului privind controlul constituționalității articolelor I, II și VI
din Legea nr. 414 din 22 decembrie 2023 pentru modificarea
unor acte legislative și a articolelor 1 teza a II-a, 4, 6, 8, 11 alineatele (1),
(6) și (7), 13¹, 14 și 17 alineatul (3) din Legea nr. 174 din 11 noiembrie
2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor
de importanță pentru securitatea statului

(sesizarea nr. 88a/2024)

CHIȘINĂU

7 noiembrie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 15 aprilie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 7 noiembrie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind controlul constituționalității articolelor I, II și VI din Legea nr. 414 din 22 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte legislative și a articolelor 1 teza a II-a, 4, 6, 8, 11 alineatele (1), (6) și (7), 13¹, 14 și 17 alineatul (3) din Legea nr. 174 din 11 noiembrie 2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului. Sesizarea a fost depusă la Curtea Constituțională, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de dnii Vladimir Voronin, Constantin Starîș, Vasile Bolea, Alexandr Suhodolski și Petru Jardan și de dnele Diana Caraman și Irina Lozovan, deputați în Parlament.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

2. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 5 Democrația și pluralismul politic

„(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.”

Articolul 8

Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

„(1) Proprietatea este publică și privată. Ea se constituie din bunuri materiale și intelectuale.

(2) Proprietatea nu poate fi folosită în detrimentul drepturilor, libertăților și demnității omului.

(3) Piața, libera inițiativă economică, concurența loială sunt factorii de bază ai economiei.”

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

[...]”.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 73

Inițiativa legislativă

„Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.”

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărârilor

„(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.

[...]”.

Articolul 76

Intrarea în vigoare a legii

„Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia.”

Articolul 126

Economia

„(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

- a) reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;
- b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;
- c) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;
- d) stimularea cercetărilor științifice;
- e) exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale;
- f) refacerea și protecția mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;
- g) sporirea numărului de locuri de muncă, crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții;

h) inviolabilitatea investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine.”

Articolul 127 Proprietatea

„(1) Statul ocrotește proprietatea.

(2) Statul garantează realizarea dreptului de proprietate în formele solicitate de titular, dacă acestea nu vin în contradicție cu interesele societății.

(3) Proprietatea publică aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.

(4) Bogățiile de orice natură ale subsolului, spațiul aerian, apele și pădurile folosite în interes public, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, căile de comunicație, precum și alte bunuri stabilite de lege, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor sesizării

3. Autorii sesizării au formulat critici de neconstituționalitate referitoare la procedura de adoptare a legii și critici de substanță.

4. Referitor la procedura de adoptare a Legii nr. 174 din 11 noiembrie 2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, autorii sesizării notează că proiectul acestei legi a fost înregistrat la Secretariatul Parlamentului la 26 octombrie 2021. La 28 octombrie acest proiect a fost votat în prima lectură, iar la 11 noiembrie – în lectura a doua, finală. La votarea proiectului în prima lectură un vicepreședinte al Parlamentului a recunoscut că acest proiect se votează în regim urgent, pentru că situația de urgență impune acest lucru. Scopul acestei legi, potrivit notei informative, este de a reglementa și de a impune reguli stricte în activitatea de investiții în domenii de importanță pentru securitatea statului. Autorii sesizării subliniază că adoptarea acestei legi nu a fost precedată de consultări publice și de avizul Guvernului.

5. Referitor la procedura de adoptare a Legii nr. 414 din 22 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte legislative, autorii sesizării menționează că, la 10 noiembrie 2023, Guvernul i-a trimis Parlamentului proiectul de lege nr. 400 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea integrității și funcționalității pieței energiei electrice). Acest proiect a fost votat în prima lectură la 24 noiembrie 2023. Ulterior, la 18 decembrie 2023, dl Radu Marian a înregistrat la Secretariatul Parlamentului un amendament la proiectul legii. Prin acest amendament s-a propus completarea proiectului cu prevederile contestate, care, în esență, se referă la suspendarea și retragerea actelor permissive, a licențelor, a autorizațiilor pentru desfășurarea unor activități în domeniul de importanță pentru securitatea statului. Acest amendament completează Legea privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, Legea cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător și Legea privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. În aceste condiții, autorii sesizării afirmă că acest amendament nu are nicio legătură cu conceptul și

cu obiectul proiectului de lege votat în prima lectură și, în realitate, reprezintă o nouă inițiativă legislativă, înaintată cu eludarea procedurii de legiferare prevăzute de articolul 74 din Constituție. Totodată, autorii sesizării mai afirmă că deputații nu au avut timp suficient pentru a studia proiectul de lege împreună cu amendamentul propus pentru a doua lectură.

6. Din perspectiva criticilor de substanță, autorii sesizării susțin că suspendarea și retragerea licențelor, a autorizațiilor și a altor acte permissive pentru desfășurarea unor activități în domeniul de importanță pentru securitatea statului încalcă dreptul de proprietate al deținătorului acestor acte. De asemenea, refuzul consiliului de a da un aviz pozitiv pentru acordarea investițiilor afectează principiile de bază ale unei economii de piață, precum inviolabilitatea investițiilor și concurența liberă. Obligarea investitorului de a-și retrage investițiile contravine inviolabilității investițiilor persoanelor fizice și juridice, inclusiv străine. Autorii afirmă că au fost sistate licențele/autorizațiile unor agenți economici din domeniul audiovizualului ca urmare a implementării mecanismului adoptat prin normele contestate.

7. De asemenea, autorii sesizării afirmă că articolele 1 teza II, 4 și 6 din Legea privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului nu corespund exigențelor calității legii.

8. Conform articolului 14 alin. (1) din Legea privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, decizia Consiliului nu poate fi suspendată de către instanța de judecată până la soluționarea definitivă a cauzei. Acest fapt ar încălca dreptul persoanei la un proces echitabil și la apărare.

9. Potrivit articolului 17 din Legea privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, prevederile legii se aplică tuturor procedurilor aferente investițiilor în activitatea de întreprinzător, administrării și deetatăzării proprietății publice, parteneriatului public-privat, concesiunilor care se derulează sau sunt în curs de realizare, indiferent de data încheierii lor. Așadar, aplicarea mecanismului în discuție față de procedurile care sunt în derulare contravine principiului neretroactivității legii.

10. În opinia autorilor sesizării, prevederile contestate contravin articolelor 1, 5, 8, 9, 20, 22, 23, 26, 46, 54, 73, 74, 76, 126 și 127 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

11. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

12. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 414 din 22 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte legislative și din Legea nr. 174 din 11 noiembrie 2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, ține de competența Curții Constituționale.

13. Conform articolului 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției

constituționale, deputații din Parlament au competența de a sesiza Curtea Constituțională.

14. În procesul examinării cauzei, ca urmare a votării, s-a înregistrat o paritate de voturi. Din aceste considerente, pe baza articolelor 60 lit. f) și 66 alin. (5) din Codul jurisdicției constituționale, controlul constituționalității articolelor I, II și VI din Legea nr. 414 din 22 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte legislative și a articolelor 1 teza a II-a, 4, 6, 8, 11 alineatele (1), (6) și (7), 13¹, 14 și 17 alineatul (3) din Legea nr. 174 din 11 noiembrie 2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului se sistează.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) lit. a), 140 din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 60 lit. f), 61 alin. (3), 64 și 66 alin. (5) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se sistează* procesul privind controlul constituționalității articolelor I, II și VI din Legea nr. 414 din 22 decembrie 2023 pentru modificarea unor acte legislative și a articolelor 1 teza a II-a, 4, 6, 8, 11 alineatele (1), (6) și (7), 13¹, 14 și 17 alineatul (3) din Legea nr. 174 din 11 noiembrie 2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, depusă de dnii Vladimir Voronin, Constantin Starîș, Vasile Bolea, Alexandr Suhodolski și Petru Jardan și de dnele Diana Caraman și Irina Lozovan, deputați în Parlament.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 7 noiembrie 2024

DCC nr. 144

Dosarul nr. 88a/2024